

Świat naczyń połączonych

Dział VII „Świat globalnych zależności” · wymaganie P1 · 45 minut

Metryczka

Pytanie wiodące: „Co łączy moje życie z resztą świata — i od kogo właściwie zależy?”

Etap · czas: LO kl. III / technikum kl. III–IV · 45 min · metoda: analiza danych w stacjach (WebQuest) + mapa zależności

Powiązanie z podstawą: Dz.U. 2025 poz. 382, Dział VII, wymaganie P1 — „identyfikuje polityczne, gospodarcze, finansowe, społeczne i ekologiczne zależności między Polską a resztą świata oraz analizuje wybrane z nich, wskazując ich przyczyny, w tym historyczne, oraz konsekwencje;”

Cele i umiejętności (siatka, s. 11–12): Cel 1 (rozumienie sfery publicznej) · Umiejętność 1 (poszukiwanie, weryfikowanie i krytyczna analiza informacji).

Pojęcia (Przewodnik dla nauczyciela — glosariusz): zależności globalne, współzależność, łańcuch dostaw, globalność, odpowiedzialna konsumpcja.

Środki: karta pracy L1 (3 warianty UDL), rzutnik/tablica, dostęp do internetu (opcjonalnie), kody QR do źródeł. Sprzęt uruchom przed lekcją.

Cele w języku ucznia

- Rozpoznaję co najmniej cztery rodzaje zależności Polski od świata (handlową, energetyczną, migracyjną/rynku pracy, w łańcuchach dostaw) i podaję dla każdej konkretny przykład z danymi.
- Wskazuję przyczynę (w tym historyczną) i skutek wybranej zależności.
- Analizuję dane ze wskazanego źródła i odróżniam liczbę potwierdzoną od takiej, którą trzeba zweryfikować.
- Łączę wybraną zależność globalną z moim codziennym życiem i najbliższą okolicą (globalność).

Przebieg lekcji (7 / 28 / 10)

Faza	Czas	Nauczyciel	Uczeń	Forma
Wprowadzająca	7 min	Prowokacja wizualna (przedmiot codzienny) + pytanie wiodące i cele; uruchamia rutynę Widzę–Myślę–Zastanawiam się	Analiza obrazu, pierwsze skojarzenia, pytania	Forum klasy
Realizacyjna	28 min	Facylitacja pracy w stacjach; pilnuje odróżniania faktu od opinii i oznaczania danych zmiennych	Praca w grupach na danych; wypełnianie karty; budowa mapy zależności	Grupy 3–4 os.

Faza	Czas	Nauczyciel	Uczeń	Forma
Podsumowująca	10 min	Składa mapę zależności; zbiera wnioski; wyjściówka i informacja zwrotna	Prezentacja strumienia; wyjściówka; wpis do portfolio	Prezentacja + refleksja

Faza wprowadzająca (7 min)

Pokaż uczniom jeden przedmiot codzienny (smartfon, t-shirt lub paliwo na stacji). Zadać pytanie: „Skąd to jest i od kogo zależymy, żeby to mieć?”. Poprowadź rutynę krytycznego myślenia:

- **Widzę** — co dokładnie widzę? (marka, kraj produkcji, materiał, surowiec)
- **Myślę** — co to znaczy? skąd pochodzą części, energia, ludzie potrzebni do wytworzenia?
- **Zastanawiam się** — jakie mam pytania? czego nie wiem i jak mógłbym to sprawdzić?

Zbierz kilka głosów na forum (bez oceniania). Zapowiedz pytanie wiodące i cele. Nie rozstrzygaj — to intuicje, które zweryfikujemy danymi.

Faza realizacyjna (28 min)

Podziel klasę na cztery grupy (3–4 osoby). Każda grupa opracowuje jedną stację danych z karty pracy, a następnie przedstawia swój „strumień zależności” na forum (metoda puzzli). Dane pochodzą z bazy pakietu — nie dopisujcie własnych liczb; brakujące oznaczcie jako do zweryfikowania.

STACJA 1 · Handel — od kogo kupujemy i komu sprzedajemy

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Eksport Polski (2025): Niemcy **27%**, Czechy 6,2%, Francja 6,1%; do UE 75,2%. (dane 2025/2026)
- Import Polski (2025): Niemcy **19%**, Chiny **15,8%**, USA 4,8%. (dane 2025/2026)
- Bilans 2025: deficyt –21,4 mld zł (w 2024 nadwyżka). (źr. GUS)

Zadanie grupy: wypełnijcie w karcie pracy — rodzaj zależności · przyczyna (w tym historyczna) · skutek · „u mnie w życiu” (glokalność). Podkreślcie liczby, które warto samodzielnie zweryfikować.

STACJA 2 · Energia — skąd bierzemy prąd i paliwo

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Zależność importowa energetyczna: z **29% (2014)** do **45% (2023)**. *(dane 2025/2026)*
- Ropa: ~98% importu; gaz: 82% importu; rosyjski gaz i węgiel wyeliminowane do końca 2024. Koszt importu surowców 2025: 104 mld zł (z 112 mld w 2024). *(dane 2025/2026)*
- OZE w produkcji energii elektrycznej (2025): **31,4% (54,75 TWh)**; węgiel spadł do 52,2% (z 56,2% w 2024). *(źr. Forum Energii) (dane 2025/2026)*

Zadanie grupy: wypełnijcie w karcie pracy — rodzaj zależności · przyczyna (w tym historyczna) · skutek · „u mnie w życiu” (glokalność). Podkreślcie liczby, które warto samodzielnie zweryfikować.

STACJA 3 · Ludzie i praca — zależności w obie strony

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Cudzoziemcy w Polsce (koniec 2025): **~2,3 mln (~6% mieszkańców)**, Ukraińcy 73% (~1,68 mln). Pracujący cudzoziemcy: 1 141,1 tys. (XII 2025, +7,2% r/r). *(dane 2025/2026)*
- Emigracja Polaków (koniec 2024): **~1,499 mln** czasowo za granicą (UK 415 tys., Niemcy 407 tys.). *(źr. GUS)*
- Wpływ ekonomiczny: uchodźcy z Ukrainy ok. 2,7% PKB Polski (2024). *(źr. GUS / UNHCR / Deloitte) (dane 2025/2026)*

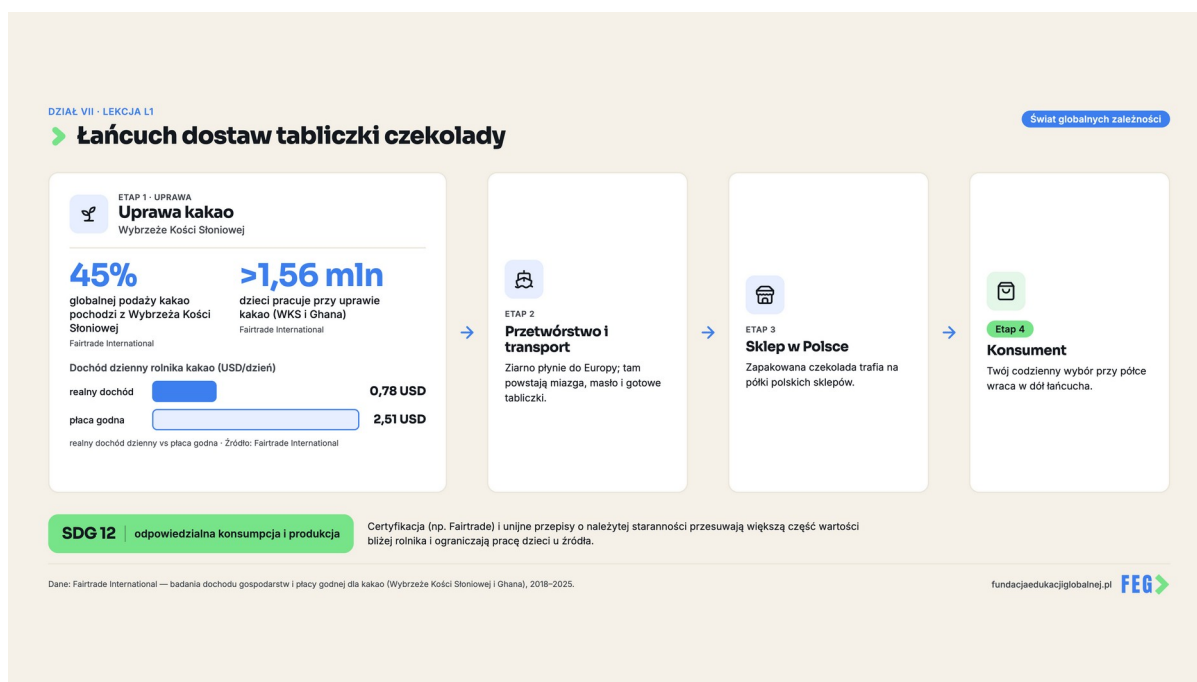
Zadanie grupy: wypełnijcie w karcie pracy — rodzaj zależności · przyczyna (w tym historyczna) · skutek · „u mnie w życiu” (glokalność). Podkreślcie liczby, które warto samodzielnie zweryfikować.

STACJA 4 · Łańcuch dostaw — kto płaci prawdziwą cenę

Dane (każda liczba ze źródłem):

- Kakao (czekolada): Wybrzeże Kości Słoniowej ~45% globalnej podaży. Rolnik otrzymuje ~37% tzw. płacy godnej (0,78 USD/dzień wobec minimum 2,51 USD). Praca dzieci: >1,56 mln na farmach kakao (WKS + Ghana). *(źr. Fairtrade International)*
- Kobalt (smartfon): Demokratyczna Republika Konga >70% światowej produkcji; ~35–40 tys. dzieci w kopalniach rzemieślniczych; zarobek ~1–2 USD/dzień. *(źr. raporty NGO / media)*
- Odpowiedź: odpowiedzialna konsumpcja (SDG 12) — certyfikaty (Fairtrade), ograniczanie marnotrawstwa.

Zadanie grupy: wypełnijcie w karcie pracy — rodzaj zależności · przyczyna (w tym historyczna) · skutek · „u mnie w życiu” (glokalność). Podkreślcie liczby, które warto samodzielnie zweryfikować.

Legenda. Dane w tej lekcji zaktualizowano do wartości 2025/2026 (weryfikacja 03.07.2026). Liczby roczne/kwartalne odświeżaj przy kolejnych edycjach.

Faza podsumowująca (10 min)

Każda grupa dokłada swój strumień do wspólnej „mapy zależności” na tablicy. Powstaje obraz Polski jako naczynia połączonego z resztą świata w czterech wymiarach: handel, energia, ludzie, łańcuchy dostaw.

Wyjściówka (exit ticket)

1. Wypisz dwie zależności Polski od świata; dla jednej podaj przyczynę i skutek.
2. Wskaż jedną rzecz z Twojego życia, która zależy od świata — i wyjaśnij jak.
3. Podaj jedną liczbę z lekcji, którą warto zweryfikować, i napisz gdzie to sprawdzisz.

Wpis do portfolio. Uczeń zapisuje „Moją mapę zależności” (4 wymiary + 1 przykład globalny) i krótką refleksję: która zależność zaskoczyła mnie najbardziej i dlaczego. To materiał do filaru działań obywatelskich (np. audyt konsumencki — Moduł 5).

Spodziewane wnioski (klucz dla nauczyciela)

Krótkie podpowiedzi, ku czemu prowadzić każdą stację — nie podawaj ich z góry, uczniowie mają dojść sami.

- **Handel:** Polska jest silnie powiązana z UE (zwłaszcza z Niemcami), a w imporcie także z Chinami; kierunki eksportu i importu różnią się, a bilans handlowy się zmienia.

- **Energia:** rośnie zależność importowa surowców, ale jednocześnie szybko rośnie udział OZE — zależność ma kierunek i dynamikę, nie jest stała.
- **Ludzie i praca:** zależność jest dwustronna — do Polski przyjeżdżają pracownicy i uchodźcy, a Polacy emigrują; obie strony wpływają na gospodarkę i demografię.
- **Łańcuch dostaw:** cena produktu nie obejmuje pełnych kosztów społecznych i środowiskowych — stąd idea odpowiedzialnej konsumpcji.

Kryteria sukcesu (ocenie kształtujące)

Uczeń zrealizował cele lekcji, jeśli:

- podaje co najmniej cztery rodzaje zależności — każdy z konkretnym przykładem i liczbą,
- wskazuje przyczynę (w tym historyczną) i skutek wybranej zależności,
- odróżnia liczbę potwierdzoną od wymagającej weryfikacji i wie, gdzie ją sprawdzić,
- łączy zależność globalną z własnym życiem i okolicą (glokalność).

Oceniamy sposób analizy i argumentacji, nie poglądy ucznia. Dominuje informacja zwrotna (por. Moduł 7 — rubryki).

Różnicowanie (UDL)

Wariant z rusztowaniem: słowniczek pojęć, dane podane w gotowej tabeli z podkreśleniami, pytania pomocnicze pod każdą stacją i przykład wypełnienia.

Wariant rozszerzony: ocena dwóch stanowisk o patriotyzmie gospodarczym i odpowiedzialnej konsumpcji, analiza przypadku prawnego (Nestlé/Cargill przed SN USA, 2021) oraz zaprojektowanie systemowego rozwiązania i jego ograniczeń.

Uwaga o multiperspektywie. L1 jest analityczna, nie sporna. Jedyny wątek, który może wywołać spór, to patriotyzm gospodarczy i odpowiedzialna konsumpcja. Jeśli się pojawi, przedstaw dwa stanowiska — interwencjonistyczne (popyt wewnętrzny, miejsca pracy, kapitał narodowy) i wolnorynkowe (efektywność rynku, ryzyko protekcjonizmu) — bez rozstrzygnięcia sporu.

Powiązania i materiały

- **Karta pracy:** „Karta pracy L1” — warianty bazowy / z rusztowaniem / rozszerzony (osobny print-friendly PDF).
- **Portfolio (Moduł 6):** wpis „Moja mapa zależności” + refleksja.
- **Działania obywatelskie (Moduł 5):** audyt konsumencki / kampania nt. Fairtrade jako naturalne przedłużenie lekcji.
- **Kompendium (Moduł 9):** pełne tło i źródła w sekcjach „Zależności Polski: handel, energia, inwestycje”, „Handel, łańcuchy dostaw i odpowiedzialna konsumpcja” oraz „Migracje”.

Fundacja Edukacji Globalnej · materiał edukacyjny — treść bezstronna · fundacjaedukacjiglobalnej.pl